

СТАНОВИЩЕ

за **оценка на дисертационен труд за получаване на образователна и научна степен „доктор”** по професионално направление 2.1. Филология, научна специалност: Българска литература (Взаимовръзки между българската литература и фолклора)

Тема на дисертационния труд: **“Паремнологически жанрови форми в средновековните паратекстове”**

Автор на дисертационния труд: **Данко Георгиев Георгиев**, докторант във Факултет по хуманитарни науки, Катедра „История и теория на литературата” на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”

Научен ръководител: **проф. д-р Веселин Панайотов**, Факултет по хуманитарни науки, Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”

Изготвил становището: **проф. д-р Тодор Моллов**, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий”, Велико Търново.

Основание: Настоящото становище се изготвя в изпълнение на Заповед РД 16-132/27.09.2013г. на Ректора на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски” за утвърждаване на състава на научно жури за присъждане на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 2.1. Филология.

Описание на представените материали:

А) Дисертационният труд е с общ обем от 432 стр., от които 210 стр. са основния текст на дисертацията (изследването), а останалите представят Приложение.

В структурно отношение дисертацията се състои от Съдържание, Увод, пет глави, Заключение, Библиография. Основният текст на дисертацията съдържа и

30 схеми и диаграми. Отделно ще отбележа внушителното Приложение с 944 примера, поделени в табличен вид според разделите на основния текст;

Б) Автореферат на дисертация за образователна и научна степен ‘доктор’ с обем от 36 стр.

В **Увода** (с. 1-2) е определена актуалността и значимостта на научния проблем. Формулирани са основната теза, целта, задачите и обхвата на дисертационния труд, използваната методология, емпиричната база, предмета, обекта на проучването.

В **Първа глава** („Фолклорни паремии: Функционални и структурни особености”; с. 3-49) се очертава възможно най-широкия контекст на проучванията върху единадесет разновидности на фолклорните паремиологични форми. Представена е задълбочена теоретична подготовка и много добро познаване на литературата по въпроса (повече от половината от всички библиографски единици към дисертацията). Очертаната специфика на поетиката и характерни белези са разположени в плана на възможната типологична съотнесеност с употребата на сходни паремиологични формули в средновековната българска литература.

Във **Втора глава** („Функция на паремията в старобългарската книжнина”; с. 50-74) се мотивира възможността да се изследват паратекстовите функции на паремиологичните форми в общото поле на т.нар. маргинални текстове, очертават се по-тесните граници на обекта. Разглеждат се сходствата и различията на паремиологичните форми в средновековната литература с тия във фолклора, като се настоява на внимателно съ-поставяне и оразличаване в зависимост от моделите на функциониране и на рецепция на текстовете. Принципната позиция на автора е за функционална асиметрия в диалога между фолклора и средновековната литература, т.е. установените сходства подсказват преход на паремиологични формули само от литературата към фолклора.

В **Трета глава** („Формули благословии в средновековните паратекстове”; с. 75-114) се очертават параметрите на явлението в средновековната литература, като се акцентира на неговата пожелателно-заклинателна характеристика, изразена чрез повелително-позитивни формули, които в крайна сметка имат за цел постигането на здраве, благополучие и предотвратяване на беди. Въз основа на емпиричния материал се оразличават три по-големи групи формули-благословии (хвалебствени, вокативни и прошка), във всяка от които се оразличават по няколко функционално мотивирани под-равнища. Авторът очертава честотността на изследваните формули, като констатира тяхната най-голяма активност между XIII и XV век, както и фактът, че почти всички те имат сходни или тъждествени варианти във фолклорната култура до XIX-XX век.

В **Четвърта глава** („Формули клетви в средновековните паратекстове”; с. 115-142) клетвата се обвързва с очаквано негативно следствие за адресата, получено с помощта на божествената сила (негативно пожелание в повелително наклонение). Въз основа на емпиричния материал се оразличават две по-големи групи формули-клетви (проклетия за защита и същински клетви), във всяка от които се оразличават по няколко функционално мотивирани под-равнища. Във функционален план доминира обвързването на клетните с неприкосновеността на сакралния текст (книгата). Авторът очертава честотността на изследваните формули, като констатира тяхната най-голяма активност след XV век.

В **Пета глава** („Присъствие на формули от пословичен тип в маргиналните текстове”; с. 143-159) се очертава мястото и функционалната обусловеност на употребите на пословично-сентенционалните формули в различни конкретни пораждаци (или активиращи появата) контексти. Очертава се парадигмата на константните езикови (морфо-синтактични) форманти и топоси, особено в широкия тематичен обхват на създаването и символното общуване със сакралния текст (книгата). Авторът очертава честотността на изследваните формули, като констатира тяхната възрастваща активност между XIII и XVII век, с пик в XVIII век.

В **Заключение** (с. 160-167) докторантът представя пълноценно постигнатото във всяка от главите, подчертава се и принципната разлика между функциите и очакванията при използване на паремийните формули във фолклора и средновековния текст (във фолклора преобладават очаквания за резултат още в тока на живота, в литературата се настоява за посмъртни блага или вреди).

В **Библиография** (с. 168-210) са посочени 555 единици, от които 33 на чужди езици.

В **Приложение** (с. 211-432) се привлича целия достъпен обем от примери в трите големи групи изследвани паремиологични формули (благословии - 601; клетви - 204; формули от пословичен тип - 139). Той е очертан прецизно с указания за източника и мястото на публикуване, както и за времето на функциониране.

Авторефератът (36 стр.) съдържа пълноценен обзор на най-важните акценти в дисертационния труд. Той е изготвен в съответствие със стандарта за подобен вид документация.

Списък с публикации на докторанта по темата на дисертацията и извън нея: В приложения списък са посочени 7 (седем) статии в сборници от научни форуми, като 4 (четири) са под печат.

Списък с участия на докторанта в научни форуми: Посочени са шест (6) участия на докторанта в престижни международни и национални форуми с доклади и научни съобщения по темата на дисертацията и извън нея.

Предлаганият дисертационен труд е значима стъпка в изследването на паратекстовете в средновековната българска литература - тема, която трябва да

се доразвива в контекста на големите постижения на съвременната българска медиевистика. Евристично като формулировка и приемливо като вътрешно структуриране, изследването има редица Приноси, очертани от докторанта в осем (8) пункта, с които аз съм напълно съгласен. Обособяването на отделна глава за постигнатото от етнолингвистичните (фолклористични) изследвания на паремнологичните форми е логично предвид недостатъчната (и дори липсваща у нас) разработка на тая тема в медиевистична перспектива. И тук, и в останалите глави фолклорът е внимателно оразличен спрямо средновековната литература най-вече в плана на неговото битие и функциониране. Независимо от по-ранните фолклористични наблюдения върху паремииите, които ги свързваха само с практическите нужди на патриархалната общност, днес те все често се вписват в изследванията на средновековната етнична картина за свят, ориентирана принципно към сакрализирания модел за свят. Голяма част от сърцевинната част на изследваните лексикални формули всъщност имат домашен произход (комбинации от типа Бог~Господ & дава~взема~помага~наказва), познати както на старобългарското езичество, така и на българския фолклор. Възможностите за тяхното усложняване и интерпретационна динамика зависи от ориентацията към актуалния за епохата „прецедентен текст”, който задава и възможния регистър за междутекстови връзки. Прецедентен текст за книжовника е непоклатимият християнски каноничен макротекст и идеи, а за фолклорния творец тази функция изпълнява християнизираната „фолклорна традиция”. В този смисъл няколкото прокраднали се съмнения, че фолклорът е извън културата (приравнен с езичеството) или е особена субкултура, не звучат убедително. Най-значимите приноси на Данко Георгиев са в стремежа за внимателно анализиране на спецификата на посочените групи, както и в детайлното уплътняване на изводите чрез множество примери. Използвани са представителни каталози с приписки, най-вече на Боряна Христова, Даринка Караджова и Елена Узунова (Т. 1-2. 2003-2004), Любомир Стоянович (Т. 1-6. 1902-1926), както и редица изследвания, сред които на Беньо Цонев и Йордан Иванов. За прецизиране на датировките биха могли да бъдат в помощ и забележките към българския двутомник на Анатолий Турилов (Старые заблуждения и новые «блохи». –

Вестник церковной истории, 13/14, 2009). Като цяло обаче трудът представя в много добра светлина възможностите на Данко Георгиев Георгиев за филологически ориентирана научна работа.

Заключение:

Дисертационният труд заслужава положителна оценка както по отношение на теоретичната задълбоченост, така и по отношение на извършеното емпирично проучване. Убеден съм, че дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав и Правилника за неговото прилагане за присъждане на образователната и научна степен „доктор“.

Давам положителна оценка на дисертационния труд на тема: „Паремииологически жанрови форми в средновековните паратекстове“, представен от Данко Георгиев Георгиев, докторант към катедра “ Катедра „История и теория на литературата” на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”, и **препоръчвам да му бъде присъдена образователната и научна степен „доктор”** по професионално направление 2.1. Филология, научна специалност: Българска литература (Взаимовръзки между българската литература и фолклора).

23.12.2013 г.

Велико Търново

(проф. д-р Тодор Моллов)